

A. FRAENKEL: *Mellemstanden* (C. A. Reitzel's Forlag, København 1932. 312 Sider).

Under sin lange Virksomhed som Medlem af Folketinget har Dr. phil. A. *Fraenkel* som bekendt erhvervet sig Ry for ikke at være bange for at fremsætte kraftige Udtalelser. Antagelig kan han ogsaa nu selv staa for Skud, hvis hans Læsere vil bebrejde ham, at den nye Bogs Titel langt fra er korrekt Varebetegnelse. Køber en Mellemlassemand Bogen for at belæres om Mellemstandens Vilkaar i det moderne Samfund, vil han sikkert blive forfærdet ved paa de første Sider at stilles overfor *Plinius den Ældre* og det ufri Kolonat i Romertiden og endnu mere ved ca. 100 Sider fremme i Bogen ikke at være naaet længere end til *Ludvig den 13's* Mindreaarighed og Kampen imod Huguenotterne. Det er en anden Sag, at han maaske vil glæde sig over den i sig selv livligt udformede Skildring af nærmere udvalgte Perioder af den økonomiske Udviklings Historie, og har han Interesse og Sans for historisk Læsning, vil han da muligvis heller ikke fortryde, at han har givet sine Penge ud til Bogen.

Helt uberettiget til at skrive „Mellemstanden“ udenpaa Bogen er Forfatteren ganske vist heller ikke, for saa vidt som den udmunder i en Omtale af Mellemstandens Stilling under de givne Forhold, men Læsere vil sikkert finde, at der er et ejendommeligt Misforhold mellem de vidtløftige historiske Afsnit og de i hvert Fald i Omfang ret beskedne, som handler om den nulevende Mellemstand. Det skal villigt indrømmes, at Forfatteren undervejs stadig beskæftiger sig med Mellemstanden eller de Samfundsgrupper, han betegner som Mellemstandsfolk, og Læsere vil ogsaa forstaa, at det er hans Tanke at føre en Linie fra Oldtiden op til Øjeblikket. Rent praktisk kan det imidlertid næppe ventes, at Læsere udenfor Økonomernes og Historikernes Fagkredse vil interessere sig nævneværdigt for Feudaltidens Bønder og de gamle Byers første Borgere, hvor tiltrækkende det end i sig selv kan være at læse om dem, og hvor grundigt og samvittighedsfuldt Forfatteren end redegør for Forskydningerne i Samfundslagenes indbyrdes Magtstilling.

Nu er det vel ikke afgørende, om Omfanget af den historiske Del staar i rimeligt Forhold til Omfanget af det egentlige Mellemstands-Stof, men desværre virker det Afsnit indenfor det sidste, som indeholder Forfatterens Tanker og Ønsker vedrørende Formerne for et Arbejde for at styrke Mellemstanden, ogsaa en Smule tyndt (netop paa Baggrund af den tunge historiske Fremstilling). Det er vel ogsaa tvivlsomt, om For-

A. FRAENKEL: *Mellemstanden* (C. A. Reitzel's Forlag, København 1932. 312 Sider).

Under sin lange Virksomhed som Medlem af Folketinget har Dr. phil. A. *Fraenkel* som bekendt erhvervet sig Ry for ikke at være bange for at fremsætte kraftige Udtalelser. Antagelig kan han ogsaa nu selv staa for Skud, hvis hans Læsere vil bebrejde ham, at den nye Bogs Titel langt fra er korrekt Varebetegnelse. Køber en Mellemlassemand Bogen for at belæres om Mellemstandens Vilkaar i det moderne Samfund, vil han sikkert blive forfærdet ved paa de første Sider at stilles overfor *Plinius den Ældre* og det ufri Kolonat i Romertiden og endnu mere ved ca. 100 Sider fremme i Bogen ikke at være naaet længere end til *Ludvig den 13's* Mindreaarighed og Kampen imod Huguenotterne. Det er en anden Sag, at han maaske vil glæde sig over den i sig selv livligt udformede Skildring af nærmere udvalgte Perioder af den økonomiske Udviklings Historie, og har han Interesse og Sans for historisk Læsning, vil han da muligvis heller ikke fortryde, at han har givet sine Penge ud til Bogen.

Helt uberettiget til at skrive „Mellemstanden“ udenpaa Bogen er Forfatteren ganske vist heller ikke, for saa vidt som den udmunder i en Omtale af Mellemstandens Stilling under de givne Forhold, men Læsere vil sikkert finde, at der er et ejendommeligt Misforhold mellem de vidtløftige historiske Afsnit og de i hvert Fald i Omfang ret beskedne, som handler om den nulevende Mellemstand. Det skal villigt indrømmes, at Forfatteren undervejs stadig beskæftiger sig med Mellemstanden eller de Samfundsgrupper, han betegner som Mellemstandsfolk, og Læsere vil ogsaa forstaa, at det er hans Tanke at føre en Linie fra Oldtiden op til Øjeblikket. Rent praktisk kan det imidlertid næppe ventes, at Læsere udenfor Økonomernes og Historikernes Fagkredse vil interessere sig nævneværdigt for Feudaltidens Bønder og de gamle Byers første Borgere, hvor tiltrækkende det end i sig selv kan være at læse om dem, og hvor grundigt og samvittighedsfuldt Forfatteren end redegør for Forskydningerne i Samfundslagenes indbyrdes Magtstilling.

Nu er det vel ikke afgørende, om Omfanget af den historiske Del staar i rimeligt Forhold til Omfanget af det egentlige Mellemstands-Stof, men desværre virker det Afsnit indenfor det sidste, som indeholder Forfatterens Tanker og Ønsker vedrørende Formerne for et Arbejde for at styrke Mellemstanden, ogsaa en Smule tyndt (netop paa Baggrund af den tunge historiske Fremstilling). Det er vel ogsaa tvivlsomt, om For-

fatterens Hovedforslag, som gaar ud paa, at de overordnede Funktionærers Pligter og Rettigheder i hvert enkelt Tilfælde skal fastlægges ved en Kontrakt, vil vinde stærkere Tilslutning. Det er egentlig mærkeligt, at Dr. Fraenkel, som er en saa frimodig og djærv Natur, og hvis Interesse og Respekt for Formaliteter vistnok er højst begrænset, søger en Støtte for Mellestanden i Kontrakter. I det praktiske Liv vil saadanne dog have grumme ringe Betydning som Middel til at befæste en ledende Mands Position, hvis han ikke er i Stand til ved egne Evner at skabe og fastholde den. Det føles ogsaa som en Mangel ved Bogen, at Forfatteren, naar han endelig naar frem til at beskæftige sig med Øjeblikkets Mellestand, stadig paastaar, at den „klemmes“ mellem Industriledernes og Arbejdernes Skjolde, og at den, som den økonomiske Udvikling forløber, har vanskeligere og vanskeligere ved at hævde sig, uden egentlig at føre Beviser for Rigtigheden af denne Paa-stand. De fleste vil sikkert være villige til at underskrive den Bemærkning, som er Bogens Udgangspunkt, og som ogsaa figurerer paa Titelbladet: „Et Kultursamfund i Nutidens Opfattelse af Ordet kan hverken dannes eller bevares uden en Mellestand“, men hvor begynder og hvor ender i vore Dage Mellestanden, og gror der ikke stadig nye Elementer ind i den til Erstatning for den Afgang, som Forfatteren paaviser (f. Eks. paa Haandværkets Omraade)?

Muligvis vil det tilfredsstillende Forfatteren, som ikke kan sige sig fri for at være polemisk anlagt (der forekommer maaske lidt for mange ikke helt velmotiverede Udfald til højre og venstre Bogen igennem), at han i hvert Fald sætter Diskussion om Sagen i Gang ved at udsende sin Bog, og det opnaar han ganske sikkert. Det bør ogsaa ved denne Lejlighed siges, at Dr. Fraenkel i alle sine Bøger har vist, at han har aabent Blik for de Kræfter, som driver den økonomiske Udvikling frem, og at han evner at fremsætte sine Synspunkter paa velgørende sund og naturlig Maade. Hellere end at vende Blikket imod Mellestanden burde Forfatteren da maaske have søgt at krone sine mangeaarige dybtgaaende Studier af det økonomiske Livs Historie ved at skrive den Bog udelukkende herom, som han sikkert som faa herhjemme har Betingelser for at skrive.

Sven Røglind.